

Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği'nin (1-3 Yaş) Geçerlik ve Güvenirliği

Fatma ELİBOL¹
Duyan MAĞDEN²
Reha ALPAR³

Validity and Reliability of the Self Efficacy for Parenting Task Index Toddler Scale

► ÖZET

Amaç: Bu çalışmada, Emde tarafından geliştirilen Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliliği anneler için incelenmiştir.

Yöntem: Çalışma, Ankara İli merkez ilçelerinden örneklem alınan ve araştırmanın yapıldığı dönem itibarı ile 12-36 aylık çocuğu olan 401 anne ile yapılmıştır

Bulgular: Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği maddeleri, madde analizi ile de incelenmiş ve her maddenin ölçeğe katkısı belirlenmeye çalışılmıştır. Orjinali 53 maddeden oluşan ölçek, 51 madde ile sınırlandırılmıştır. Ölçeğin tümünün Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0,931$, test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,86 olarak bulunmuştur.

Sonuç: Bu bulgulara göre, Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği, anne becerilerinde özyeterliği tümel olarak belirlemek amacı ile kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Anne-Babalık Becerilerinde Özyeterlik, 1-3 Yaş Grubu, Geçerlik ve Güvenirlik

► ABSTRACT

Objective: In this study, the validity and reliability of The Self Efficacy for Parenting Tasks Index-Toddler Scale developed by Emde was examined for mothers.

Method: In the study, 401 mothers who have children between 12 and 36 months old at the time of the research and are living in the central districts of Ankara province were interviewed.

Results: The items of Self Efficacy for Parenting Tasks Index-Toddler Scale were examined through item analysis to determine the contribution of each item to the scale. The Cronbach α coefficient was found $\alpha=0,931$ for 51 items here. The test re-test reliability coefficient between the prior test and final test was 0,86.

Conclusions: According to these findings, Self Efficacy for Parenting Tasks Index can be used to determine the self-efficacy in mother's parenting abilities holistically.

Key Words: Self-Efficacy for Parenting Tasks, Toddler, Validity and Reliability

¹ Dr., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü

² Prof.Dr., Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü

³ Prof.Dr., Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı

Yazışma Adresi:

Dr. Fatma Elibol

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Sıhhiye-Ankara

e-posta: f.elibol@hacettepe.edu.tr

Giriş ve Amaçlar

Özyeterlik, bireylerin nasıl davranacaklarını belirleyen zihinsel süreçlerden biridir. Anne babalık becerilerinde özyeterlik, anne-babalık görevleri konusunda sahip olunan güven ve anne ve babaların çocuklarının gelişimlerini pozitif bir şekilde etkileme becerilerini algılanmaları olarak tanımlanabilir (1). Özyeterlik, kişinin bir davranıştaki performansında başarılı olduğu inancı olarak da tanımlanmaktadır. Özyeterlik motivasyon, zihinsel süreçler, deneyim gibi pek çok etmen ile ilişkilidir. Kişinin kendisini yetenekli olarak algılaması, daha çok çevre merkezlidir. Özyeterlik, bireyin gerekli davranış bilgisine sahip olması ve bunun çevresi tarafından onaylanıp onaylanmaması ile ilgilidir (2). Güçlü bir özyeterlik geliştirmek için öncelikle becerilerde ustalaşmak gereklidir. Başarı insanların yeterlilik inançlarını güçlendirir. Özellikle başarısızlık yeterlilik gelişmeden meydana gelirse, yeterlilik inancını yok edebilir (3).

Pek çok anne ve baba, anne-babalık deneyimlerini eğlenceli ve mutluluk verici tecrübeler olarak görmektedirler fakat anne-babalık gençlik ya da orta yetişkinlik döneminde, pek çok ek zorlu sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel rol getirmektedir. Bilindiği üzere anne ve baba olmak, bir bireyin düzenli olarak yıllar boyunca beslenme, bakım ile koruma gibi sorumluluklarını alma ve sürdürmeyi gerektirmekte olup enerji ve zaman konusunda insanları bu derecede zorlayabilen rol sayısı da oldukça azdır. Pek çok anne ve baba, anne-babalık sürecinin getirdiği bu güçlükleri karşılayabilecek psikolojik dayanıklılığa sahiptir. Azınlıkta olan bazı anne babalar bu dirençte ya da anne-babalık becerilerinde eksiklik yaşamaktadırlar. Anne ve babaların, anne-babalık görevlerinde kendisini yeterli hissedebilmeleri için aşağıdaki niteliklere sahip olmaları zorunludur (2):

- Çocuk bakımı ile ilgili yeterli bilgi düzeyi
- Anne babalık görevini yerine getirecek güven
- Çocuğun gelişimi ve davranışlarının etrafında bulunan kişiler tarafından desteklenebileceği inancı.

Anne-babalık becerilerinde özyeterliğin anne-babalığın kalitesi ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Özyeterliğin yüksek olması durumunun, anne ve babaların bu konuda kendilerini eğitmeleri, kitap okumaları gibi pek çok etkinlik ile pozitif ilişkili olduğu bilinmektedir. Özyeterliğin düşük olması durumunun ise çocukla olan iletişimi ve anne-babalık görevlerinin kalitesini olumsuz etkilediği görülmektedir (2).

Coleman ve Karraker, 2003 yılında yaptıkları çalışmada, anne-baba özyeterlik becerisi ile annenin ebeveynlik becerileri ve çocuğun gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmaya, orta sosyo ekonomik dü-

zeyeye mensup, 1-3 yaş arasında çocuğu olan 68 anne katılmıştır. Anneler, anne-babalık görevlerinde özyeterlik ölçüğünü doldururken çocuklara Bayley Ölçeği uygulanmıştır. Ayrıca, anne ve çocuklar yapılandırılmamış bir ortamda da gözlenmişlerdir. Araştırmanın sonucunda annenin özyeterlik inancı ile çocuğun gelişimi arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur (4).

Raikes ve Thompson (2005), sosyal desteğin ve anne babalıkta özyeterliğin, annelerin stres düzeyine etkisini incelemişlerdir. Head Start Programına kayıtlı 65 annenin stres düzeyinin, özyeterlik, sosyal destek, gelir düzeyi ve risk etmenlerinden etkilendiği hipotezi test edilmiştir. Sonuçta, anne-babalıkta özyeterliğin yüksek olması, sosyal ve psikolojik kaynakların yeterli olması durumunda stres düzeyinin düşük olduğu bulunmuştur (5).

Son çalışmalar yüksek özyeterliğin çocukla olumlu iletişim kurma, çocuğa uyarın sağlama, çocuğu kabul etme ve çocukla etkili iletişim kurabilme gibi becerileri desteklemekte olduğunu gösterirken, düşük özyeterliğin annenin çocuğunu negatif algılaması ve çocuktaki davranış problemleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ailenin özyeterlik inancı, çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir (2).

Anne babanın yeterli sosyal, eğitimsel ve finansal kaynağının olmadığı durumlarda anne ve babada depresyon, kaygı, çocukta ise gelişimsel riskler ortaya çıkmaktadır (2). Bu konuda yapılan müdahale programlarında anne ve babalara yeni pozitif deneyimler, çocuklarını desteklemeye yönelik davranışlar ve beceriler pozitif destekleyici ortamda sağlanmaktadır. Araştırmalar özyeterliğin aile eğitim ve müdahale programlarıyla arttığını göstermektedir. Özellikle risk grubundaki çocuk ve ailelerin, anne ve babalıkla ilgili bilgi ve becerileri desteklenmelidir. Klasik bilgi aktaran müdahale programlarından çok, anne babaya bu inancı verebilecek, anne babalık kalitesini en iyi düzeye çıkarabilecek, kendi doğal yeteneklerine inanmalarını sağlayacak programlar gerekmektedir. Anne ve babalıktan memnuniyet ve kendini yeterli hissetme becerisi, çevresel desteklerle sağlanabilir (2).

Coleman ve Karraker (1997) anne ve babalık becerilerinde özyeterlik ile ilgili bir literatür taraması yapmışlardır. Özyeterliği yüksek anne ve babaların çocukları ile ilgili problemlere tehdit ve korku ile değil mücadeleci bir şekilde yaklaştıkları, oysa düşük özyeterliğe sahip anne ve babaların problemlerle baş etmede daha çok duygusal yöntemler kullandıkları bilinmektedir. Son 15 yılda bu konuda yapılan çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar bulunmuştur (2):

- Anne ve babaların kendi yeteneklerini algılamaları,

anne ve babanın çocuğun sosyal ve zihinsel gelişimi için önemli davranışlar sergilemeleri arasında güçlü bir ilişki vardır.

- Özyeterlik zaman içinde durağan bir şekilde devam eder.
- Yüksek özyeterliğe sahip bireylerin, analitik düşünme becerisi, gerçekçi hedefler koyma, problemlere çözümcü yaklaşım sergileme becerileri de yüksektir.
- Düşük özyeterliğe sahip anne babalar çocuklarına daha fazla kötü muamelede bulunabilmektedirler.
- Özyeterlik anne babanın eğitim için çaba sarfetmesi ile pozitif ilişkilidir. Özyeterliği yüksek anne babalar çocuk gelişimi ile ilgi daha çok kitap okumaktadırlar ve aile eğitim programlarına katılmaktadırlar.

Coleman ve Karraker, anne ve babalık görevlerinde özyeterliğin aşağıdakilerle ilişkili olduğunu ileri sürmüşlerdir (2):

- Çocuk bakımı ve gelişimi ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmak,
- Bu bilgileri uygulamaya koyabilme yetenek ve yeterliliğine sahip olmak,
- Anne ve babaların, çocuklarının davranışlarını ve gelişimlerini etkileyebilecekleri inancına sahip olmak,
- Çocuğun etrafındaki diğer aile bireylerinin çocuğu destekleyebilecekleri inancına sahip olmak. Kişisel deneyimler ile anne-baba ve çocuk etkileşiminin geri bildirimleri, anne ve babanın kendisini ebeveynlikte yeterli algılamasında dış etkenlerden daha güçlü bir etkiye sahiptir.

Anne ve babanın çocuk gelişimi ve bakımı konusunda bilgi düzeyleri ve özyeterlik arasında ilişki beklenenden daha karışıktır. Anne özyeterliği ve anne ile 1-3 yaş arasındaki çocukların etkileşimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Artan bilgi düzeyi ile anne ve çocuk etkileşimi arasında önemli bir ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak, anne babaların özyeterlikleri ve bilgi düzeyleri, erken anne-baba eğitim programları ile desteklenebilir. Program yöneticilerinin anne-baba özyeterliği ve davranışları ile çocuğun davranışları arasındaki ilişkinin karmaşık ve çok yönlü olduğunu bilmeleri gerekmektedir (5).

Coleman ve arkadaşları (2002) tarafından yapılan çalışmada, anne babalık becerilerinde özyeterlik becerisinin, 1-3 yaş arasındaki çocuklarının Bayley ölçeğindeki gelişim puanlarına etkisi incelenmiştir. Altmışsekiz orta sosyo ekonomik düzeye mensup anne ve 1-3 yaş arasındaki çocukları çalışmaya katılmıştır. Anne babaların olumsuz davranışlarının çocukların Bayley ölçeğindeki sonuçlarını olumsuz etkilediği ve özyeterlik puanı

düşük olan annelerin çocuklarının Bayley puanlarının da düşük olduğu bulunmuştur (6).

Türkiye'de 1-3 yaş arası anne ve babaların özyeterliğini ölçmeğe yönelik bir ölçek bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, 1989 yılında Emde tarafından geliştirilen ve 1997 yılında Zeanah tarafından gözden geçirilip yeniden düzenlenen Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği'nin (1-3 Yaş) Türkçe uyarlaması ile geçerlik ve güvenilirliğini yapmaktır.

Yöntem

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Ankara İl Merkezi'nde bulunan Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi Sağlam Çocuk Polikliniği, Aktepe-Mamak Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri, Ankara İli Altındağ Toplum Merkezi, SSK Ankara Kreşi, Emekli Sandığı Çocuk Gündüz Bakımevi ve ABC Çocuk Sağlığı Merkezi'nden ulaşılabilen, çalışmaya başlanıldığı dönem itibarı ile 12-36 ay aralığında olup normal gelişim gösteren çocuğa sahip 401 anne oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu ölçek, anne-baba özyeterlik ölçeği olmakla birlikte, bu ölçeğin sadece annelerle yapılan sonuçlarını içermektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği (1-3 Yaş) ile Çocuk ve Aile Bilgi Formu kullanılmıştır. Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği (1-3 Yaş), (*The Self Efficacy for Parenting Tasks Index-Toddler Scale*) 1-3 yaş arası çocukların anne babalarının özyeterlik becerisini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olup halen birçok ülkede kullanılmaktadır.

Çocuk ile anne ve babası arasındaki ilişkinin en göze çarpan alt boyutları 1989 yılında Emde tarafından formüle edilmiş, 1997'de Zeanah tarafından gözden geçirilip yeniden düzenlenmiştir. Ölçek, bebeklik ve çocukluk dönemi arasında yer alan bu ara dönemde anne ve baba ile çocuk arasındaki iletişimi çok boyutlu olarak ele almış ve yedi alt bölümden oluşmaktadır (7).

Ölçek, 1-3 yaş arasındaki çocukların anne-babalarının özyeterliklerini ölçmeğe yönelik 53 maddeden (sorudan) oluşmaktadır. Her bir madde altılı likert ölçeği kullanılarak puanlanmıştır. Toplam puanlar 53 ile 318 arasında değişmekte olup yüksek puanlar güçlü özyeterliği göstermektedir.

Orijinal makaledeki yedi alt grubun adı, her alt gruptaki madde sayısı, her alt gruba ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı (α) her bir gruptaki maddelerden birer örnek sırasıyla aşağıda verilmiştir.

1. Duygusal yeterlik, (7 madde), $\alpha=0,67$, "Çocuğumun

banaya ihtiyacı oldu ğ u an her ne yapıyorsam yapayım kolaylıkla bırakabilirim.”

2. Tepkisellik, (8 madde), $\alpha=0,71$, “Çocuğ um ü zü ldü ğ ü nde-kırıldı ğ ında (duyguları incindiğ inde), benim onu anlayabileceğ imi bilir.”
3. Koruma, (7 madde), $\alpha=0,53$, “Çocuğ umu, asla gözetimsiz- tek baş ına bırakmamaya çok ö zen gösteririm.”
4. Disiplin, (9 madde), $\alpha=0,81$, “Çocuğ uma sınır koymak (kısıtlama getirmek) benim için oldukça kolaydır.”
5. Oyun, (7 madde), $\alpha=0,92$, “Her zaman çocuğ umla oynayabilecek oyunlar bulabilirim.”
6. Öğ retme, (7 madde), $\alpha=0,73$, “Çocuğ umun, benim ona öğ retme ç abalarım dan dolayı çok fazla şey öğ rendiğ ine inanıyorum.”
7. Gü nlü k, (8 madde), $\alpha=0,46$, Rutinler “Çocuğ umu oldukça rahat ettirecek gü nlü k bir düzen (uyku, yemek, temizlik düzeni) kurabildim.”

Bütün öl çeğ in Cronbach alfa katsayısı 0,91 bulunmuştur (4).

Ö lç ek, Emde’den izin alınarak Türkçe’ye çevrilmiştir. Ölç ek dil geçerliğ i için iki psikolog ile Amerikan ve Türk kültürünü iyi tanıyan iki İngiliz Dili Edebiyatı mezunu toplam dört kişı tarafından İngilizce’den Türkçe’ye çevrilmiştir. Türkçe çeviri daha sonra Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı öğ retim üyesi ve araştırmacı tarafından tekrar İngilizce’ye çevrilerek uyumsuzluklar giderilmiştir. Çeviri sırasında anlaşılmaayan maddeler için ölç ek sahibi ile bağlantı kurulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Ölç me Değ erlendirme Anabilim Dalı’nda bir öğ retim elemanından da danışmanlık alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bu süreç içinde seçeneklerin benzerliğ i nedeniyle, orijinali altılı likert tipi olan ölç ek, ölç ek sahibinden izin alınarak beşli Likert tipi ölçeğ e dönüştürülmüştür (Olumlu maddeler için: 5: Tamamen Katılıyorum, 4: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 2: Katılmıyorum, 1: Hiç Katılmıyorum). Çeviri aşaması bittikten sonra ölç ek konuyla ilgili dört uzman tarafından ayrıca değ erlendirilmiştir. Son aşamada, çeşitli eğitim düzeylerinden beş anne ile birlikte ölç ek anlaşılabilirlik yönünden tekrar incelenmiştir.

Analiz

Ö lç ek, yöntem bölümünde belirtilen merkezlerde, araştırmanın başlanıldığı dönem itibarı ile 12-36 ay aralığında olup normal gelişim gösteren çocuğ a sahip 401 anneye uygulanmıştır. Çalışmada, faktörleşmeyi (maddelerin alt gruplara ayrışımını) görebilmek için faktör

analizinden yararlanılmıştır. Ayrıca, ölçeğ e ilişkin iç tutarlık katsayısı ile ölçeğ in test-tekrar test güvenirliliğ i hesaplanmış ve her bir maddenin ölçeğ e katkısını görmek amacıyla madde analizi yapılmıştır (8).

Test-tekrar test güvenirliliğ i için ilk test uygulamasından bir ay sonra 33 anneye ölç ek tekrar uygulanmış ve korelasyon katsayısı hesaplanmıştır (8, 9).

Bulgular

Çalışma grubunu oluşturan 401 annenin bazı demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’de görüldüğü gibi annelerin yarısından fazlası (%56,1) 31-41 yaşları arasındadır. Lise ve yüksek eğitim almış annelerin oranı %73,5 ve gelir düzeyi 1000 YTL’nin üzerinde olan annelerin oranı ise %66,3’tür.

Orijinal ölç ekteki alt grup oluşumunun, ölçeğ in Türkçe uyarlamasında da meydana gelip gelmediğ ini anlamak amacıyla, önce temel bileşenler yöntemi yardımıyla faktör çıkarımı yoluna gidilmiştir. Yapılan ilk incelemede beklenen faktörleşmenin sağlanamaması nedeniyle farklı faktör döndürme yöntemleri denenmiştir. Bu sürecin de başarısız olması nedeniyle değ işik faktör çıkarım yöntemleri ve faktör döndürme yaklaşımlarından tekrar yararlanılmıştır. Ancak, bu süreçte de alt faktör oluşumu sağlanamamıştır. Bu nedenle ölç ekte var olan alt ölç eklere ilişkin istatistiklerin, uyarlanmış ölçeğ e ilişkin bulgularına burada yer verilmeyecektir.

Diğ er taraftan, ilgili maddeler madde analizi ile de incelenmiş ve her maddenin ölçeğ e katkısı belirlenmeye

Tablo 1. Annelerin Bazı Demografik Özellikleri

Yaş	Sayı	%
19-25	61	15,2
26-30	115	28,7
31-40	205	51,1
41 +	20	5,0
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	232	57,9
Çalışmıyor	169	42,1
Öğ renim Durumu		
Okuryazar değ il	2	0,5
İlkokul	73	18,2
Ortaokul	31	7,7
Lise	97	24,2
Üniversite	171	42,6
Lisansüstü	27	6,7
Gelir durumu (YTL)		
<300	14	3,5
301 – 600	61	15,2
601 – 1000	60	15,0
1001 – 1500	93	23,2
1501 – 2000	173	43,1
Toplam	401	100,0

çalışılmıştır. Bu ilk incelemede 13. ve 23. maddeler silindiğinde Cronbach alfa katsayılarının diğerlerine göre yüksek çıkması nedeniyle bu maddeler ölçekten çıkarıl-

mıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonraki madde analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Buradaki 51 maddenin Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0,90$ olarak bulunmuştur.

Tablo 2. Maddelere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler ve Madde Bütün İstatistikleri

Madde	Ortalama	Standart Sapma	Madde Silindiğinde Bütün Ortalaması	Madde Silindiğinde Bütün Varyansı	Madde Bütün Korelasyon Katsayısı	R ² Açıklayıcılık Katsayısı	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
M1	4,03	0,82	196,16	386,49	0,38	0,36	0,90
M2	4,61	0,60	195,58	388,41	0,45	0,41	0,90
M3	4,20	0,89	195,99	383,87	0,42	0,34	0,90
M4	4,09	0,99	196,10	381,14	0,44	0,37	0,90
M5	4,58	0,66	195,61	390,72	0,31	0,32	0,90
M6	4,63	0,66	195,56	387,62	0,44	0,40	0,90
M7	4,19	0,97	196,00	387,46	0,28	0,33	0,90
M8	4,51	0,66	195,68	391,32	0,29	0,31	0,90
M9	4,26	0,70	195,92	387,60	0,41	0,42	0,90
M10	4,22	0,82	195,96	388,48	0,32	0,39	0,90
M11	4,67	0,54	195,51	390,69	0,39	0,45	0,90
M12	3,79	0,83	196,39	384,20	0,44	0,35	0,90
M13	1,88	1,04	-	-	-	-	-
M14	4,37	0,70	195,81	386,38	0,45	0,42	0,90
M15	4,46	0,62	195,73	389,99	0,36	0,45	0,90
M16	3,98	0,99	196,21	385,41	0,33	0,30	0,90
M17	4,14	0,90	196,05	386,76	0,33	0,31	0,90
M18	4,58	0,70	195,61	391,27	0,27	0,27	0,90
M19	4,29	0,76	195,90	389,30	0,32	0,33	0,90
M20	4,46	0,83	195,73	390,36	0,25	0,41	0,90
M21	3,96	1,08	196,22	392,71	0,13	0,40	0,90
M22	3,79	1,05	196,40	381,10	0,42	0,37	0,90
M23	2,71	1,12	-	-	-	-	-
M24	2,93	1,16	197,25	378,73	0,43	0,43	0,90
M25	3,28	1,15	196,91	387,73	0,23	0,29	0,90
M26	3,00	0,99	197,19	388,44	0,25	0,31	0,90
M27	3,10	1,11	197,09	387,14	0,25	0,37	0,90
M28	4,02	1,08	196,17	385,30	0,30	0,34	0,90
M29	3,93	0,90	196,26	390,06	0,24	0,19	0,90
M30	3,92	0,92	196,26	378,81	0,55	0,57	0,90
M31	3,84	0,92	196,35	381,05	0,48	0,59	0,90
M32	3,67	1,03	196,51	376,87	0,53	0,47	0,90
M33	4,04	0,86	196,15	380,74	0,53	0,54	0,90
M34	3,44	1,21	196,75	395,79	0,04	0,14	0,91
M35	3,35	1,27	196,84	372,42	0,52	0,47	0,90
M36	3,38	1,12	196,80	381,00	0,39	0,44	0,90
M37	3,88	0,87	196,31	387,40	0,32	0,34	0,90
M38	4,24	0,86	195,95	385,38	0,39	0,39	0,90
M39	3,97	0,92	196,22	378,42	0,56	0,51	0,90
M40	3,82	0,95	196,37	377,38	0,57	0,52	0,90
M41	3,77	1,03	196,42	378,71	0,49	0,45	0,90
M42	4,04	0,93	196,15	380,25	0,50	0,51	0,90
M43	3,74	1,12	196,45	386,40	0,27	0,29	0,90
M44	3,88	0,88	196,31	382,32	0,47	0,42	0,90
M45	3,39	1,12	196,80	379,30	0,43	0,37	0,90
M46	3,91	0,98	196,28	379,96	0,48	0,69	0,90
M47	3,95	0,94	196,23	379,25	0,52	0,72	0,90
M48	3,54	1,12	196,65	381,10	0,39	0,57	0,90
M49	3,72	1,09	196,47	382,09	0,38	0,49	0,90
M50	3,66	1,02	196,53	379,12	0,48	0,62	0,90
M51	3,32	1,17	196,86	381,40	0,36	0,42	0,90
M52	3,78	1,03	196,41	382,43	0,39	0,38	0,90
M53	3,84	0,99	196,35	385,40	0,33	0,37	0,90

Tablo 2'deki 53 maddeye ilişkin cümleler Ek Tablo 1'de verilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği'nin (1-3 Yaş) geçerlik ve güvenilirliği anneler için incelenmiştir. Faktörleşmenin olmaması ancak ölçeğin tümüne ilişkin alfa katsayısının yüksek olması nedeniyle alt faktörlerinden yararlanılmaksızın 51 maddelik ölçeğin tümünün incelenmesine karar verilmiştir. Bu amaçla, ilgili maddeler madde analizi ile incelenmiş ve her madenin ölçeğe katkısı belirlenmeye çalışılmıştır. 51 maddenin Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0,90$ olarak bulunmuştur. Bu katsayı 53 maddelik orijinal ölçeğe 0,91 idi. Coleman tarafından yapılan bir çalışmada, Parenting Sense of Competence Scale (PSOC) özyeterlilik ölçeği ile, Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlilik Ölçeği (1-3) yaş arasında 0,57'lik bir korelasyon bulunmuştur ($r=0,57$). (Parenting Sense of Competence Scale (PSOC) Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0,81$) (7). Alfa katsayısı eğitim düzeyi ortaokul ve altında olan anneler için 0,89 olarak bulunurken, lise ve yüksek mezunu olan anneler için yine 0,89 bulunmuştur. Benzer şekilde, anne yaşı otuz ve altında olanlarda $\alpha=0,89$ bulunurken otuz bir yaş ve üzerinde olanlarda $\alpha=0,91$ olarak bulunmuştur.

Ön-test son-test puanları arasındaki test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,86 olarak bulunmuştur. Verilerdeki bir gözlem aşırı değer olarak düşünülerek çıkarıldığında ise bu katsayının 0,90'a çıktığı görülmüştür. Bu çerçevede test-tekrar test güvenilirlik katsayısının da yüksek olduğu söylenebilir.

Bu bulgulara göre, ölçeğin, anne becerilerinde özye-

terliği tümel olarak belirleyebileceği ve bu amaçla kullanılabileceği önerilebilir.

► KAYNAKLAR

1. Belegeman T. Annede depresyonun bebeklik ve erken çocukluk dönemi üzerinde etkileri. Ö.İ Ertem (Edit) Gelişimsel Pediatri Ankara: Çocuk Hastalıkları Araştırma Vakfı; 2005. ss. 211-223.
2. Coleman PK, Karraker KH. Self efficacy and parenting quality findings and future applications. Developmental Review 1998;18(1):47-85.
3. Bandura A. Self-efficacy. In V.S. Ramachaudran (Ed.), Encyclopedia of human behavior. New York: Academic Press; 1994;4:71-81.
4. Coleman PK, Maternal self-efficacy beliefs competence in parenting and toddler's behavior and developmental status. IMHJ 2003;24(2):126-148.
5. Raikes A.H. ve Thompson R. A. Efficacy and social support as predictors of parenting stress among families in poverty. IMHJ 2005;26;3;177-190.
6. Coleman PK, Trent A, Bryan S, King B, Rogers N, Nazır. M. Parenting behavior mothers' self-efficacy beliefs and toddler performance on bayley scales of infant development. Early Child Development and Care 2002;172(2):123-140.
7. Coleman PK. Maternal Self Efficacy Beliefs As Predictors of Parenting Competence and Toddler's Emotional, Social and Cognitive Development. 1998; Doktora Tezi, Morgantown, West Virginia.
8. Alpar R. Spor bilimlerinde uygulamalı istatistik.(3. bs.). Ankara, Nobel Yayın Dağıtım; 2006. ss. 269-339.
9. Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (6. bs.). Ankara: Pegem Yayıncılık; 2006. ss.167-182.

Ek Tablo 1. Anne Babalık Görevlerinde Özyeterlik Ölçeği (1-3 Yaş) Maddeleri

DUYGUSAL YETERLİLİK
M1. Çocuğum, benim çok sıkıntılı-stresli bir günümde bile, onun duygusal ihtiyaçlarını (sevilme ihtiyacı, ilgi görme ihtiyacı vb) karşılayacağımi bilir.
M2. Çocuğuma güven içinde olduğunu ve ailenin bir bireyi olarak benimsenip- sevildiğini hissettirdiğime inanıyorum.
M3. Çocuğumun bana ihtiyacı olduğu an, her ne yapıyorsam yapayım kolaylıkla bırakabilirim.
M4. Çocuğuma her gün karşı karşıya kaldığı korku ve engellerle baş etmesi ve rahatlaması için destek olmak bana zor gelir.*
M5. Çocuğumun fiziksel rahatlığını (altının temiz olması, ortamın sıcak olması vb) sağlamak benim için kolaydır.*
M6. Çocuğumun sevgiye ihtiyacı olduğunu fark ettiğimde, ne yapıyorsam yapayım seve seve bırakıp, ona sarılıp kucaklarım.*
M7. Genellikle çocuğumun duygularındaki değişimi takip edip, anlamaya çalışmak yerine kendi problemlerimle daha çok meşgul olurum.*
DUYARLI TEPKİ VERME, BAKIM-İLGİ, DEĞER VERME
M8. Çocuğum kendisini sıkıntılı hissetmeye başladığı an bunu hemen anlayabilirim.
M9. Çocuğum üzüldüğünde-kırıldığında, benim onu anlayabileceğimi bilir.
M10. Çocuğum onu taparcasına sevdiğimi, benim ona karşı olan davranışlarımdan anlar.
M11. Çocuğum onu sevdiğimi hisseder.
M12. Çocuğum olumsuz duygular sergilediğinde (sinirli, huysuz, inatçı davranışlarda bulunduğu) ona karşı anlayışlı ve hoşgörülü olduğumu düşünüyorum.

M13. Çocuğumun morali bozuk olduğu zaman, sıkıntıya düşerim.
M14.Çocuğumun duygusal ihtiyaçlarını (sevilme ihtiyacı, ilgi görme ihtiyacı vb) karşılama konusunda anne babalık görevimi tam olarak yerine getiririm.
M15.Çocuğum bir problemi olduğunda, benim ona yardım etmek isteyeceğimi bilir.
KORUMA
M16.Çocuğuma, tehlikelerden uzak güvenli bir ortam sağlamak benim için çok zordur.*
M17. Çocuğumun sağlığı ile ilgili acil bir durum ortaya çıktığında, doğru davranabileceğim için bu konuda rahatım.
M18. Çocuğumu, bakması için, ancak tehlikelerden koruyacağından emin olduğum kişiye bırakırım.
M19. Çocuğumu evde olabilecek kazalardan korumak için gerekli düzenlemeleri yaptım.
M20. Çocuğumu, asla gözetimsiz- tek başına bırakmamaya çok özen gösteririm.
M21.Çocuğuma herhangi bir zarar gelmemesi için, onu gözümün ününden ayırmam.
M22. Çocuğumun yaptığı şeylerin güvenli olup olmadığını belirlemede zorlanırım.*
DİSİPLİN/KISITLAMA YAPMA
M23. Çocuğuma disiplin (ceza- ödül vermek) uygulamak anne babalığın diğer görevleri kadar doğal olmuyor.
M24. Çocuğuma söz geçirmede zorlanıyorum.*
M25. Diğer anne babaları çocuklarına sınır koymada (kısıtlama getirmede) kendimden daha başarılı buluyorum.
M26.Çocuğuma sınır koymak (kısıtlama getirmek) benim için oldukça kolaydır.
M27.Çocuğum koyduğum kısıtlamalara uymamayı denediğinde (test ettiğinde) aşırı derecede moralim bozulur.*
M28. Tehlikeli durumlarda çocuğuma “hayır” demek benim için zordur.*
M29. Çocuğuma çevresini aktif (deneyerek-hareketli-etkili) bir biçimde keşfedebilmesi için yeterince özgürlük veririm.
OYUN
M30. Her zaman çocuğumla oynayabilecek oyunlar bulabilirim.
M31. Çocuğum için eğlenceli bir oyun arkadaşayım.
M32. Rahatlayıp, gevşeyip sadece çocuğumla oynamak benim için zordur.*
M33. Çocuğumun oyununa aktif (hareketli-etkili) olarak katılabilirim.
M34. Oyun, çocuğumla olan ilişkimin çok az zorlandığım bir kısmıdır.
M35.Çocuğumla birlikte nasıl eğlenebileceğimi öğrenmeye gerçekten ihtiyacım var.*
M36. Çocuğumla, oyun oynamak için yeterince zaman ayırdığımı düşünüyorum.
ÖĞRETME
M37.Çocuğumun, benim ona öğretme çabalarımından dolayı, çok fazla şey öğrendiğine inanıyorum.
M38. Çocuğumun konuşmasına ve kelimeleri anlamasına yardımcı olmayı başkalarına bırakırım.
M39. Çocuğuma düzenli bir şekilde oturup kitap okumak ya da onunla birebir etkinlik yapmak (oynamak, resim yapmak...) benim için zor değildir.
M40.Çocuğuma çevrede olup bitenleri öğretmede sanırım o kadar da başarılı değilim.
M41. Çocuğuma bir şeyleri açıklamaya çalışırken, anlayacağı düzeyde bilgi vermekte zorlanırım.*
M42. Çocuğumun renkleri, eşya isimlerini vb öğrenmesine yardım etme konusunda, yeterli değilim.*
M43. Çocuğum yaşamadığı diğer kişilere oranla benden daha çok şey öğrenir.
M44. Çocuğumla günlük etkileşimim sırasında; ona çevrede olup bitenlerle ilgili açıklamalar yapmak için kolaylıkla fırsat bulurum.
M45. Çocuğuma çevresi hakkında daha fazla şey öğrenmesine yardım etmekten hoşlanmama rağmen, bunda kendimi yeterli bulmuyorum*
GÜNLÜK İŞLER/ BAKIM/YAPILANDIRMA
M46. Çocuğumun günlük düzenini (uyku, yemek, temizlik düzeni) hem onun hem de benim rahat edebileceğimiz şekilde ayarlayabildim.
M47. Çocuğumu oldukça rahat ettirecek günlük bir düzen (uyku, yemek, temizlik düzeni) kurabildim.
M48. Çocuğuma oldukça düzenli zamanlarda, düzenli bir programla yemek yedirmede başarılıyım.
M49. Çocuğumun uyku alışkanlığı üzerinde hiçbir kontrolüm olmadığını düşünüyorum.*
M50. Çocuğumun, düzenli günlük programına (yemek saati, uyku saati gibi) uymasını sağlamada çok iyi değilim.*
M51. Çocuğumun iyi bir yeme alışkanlığı kazanmasını denememe rağmen, bunda çok az başarılıyım.*
M52. Çocuğum için düzenli uyku öncesi hazırlık alışkanlıkları (diş fırçalama, süt içme, pijamaları giyme) planlamada başarılı değilim.*
M53. Çocuğum için oldukça düzenli sabah alışkanlıkları (el-yüz yıkama, giyinme, kahvaltı gibi) planlayabildim.

*Olumsuz maddeler.